

CSATA AMBRUS

Az indulás

Bukarest 1983

AZ OTTHON VARÁZSA

A Maros falunkat két részre osztja: faluközpontra és Szászfalura. Az utóbbi a Délhegyről leszaladó patakocskák vizenyős árterületén van. A keleti, központi részen laktak régebb a jobb módú gazdák, míg a nyugatin, az erdők felőli oldalon, a szegényebbek.

Édesapám a központban, az Alszeg utcában, a templom tőszomszédságában született. A sors mostohasága dobta egy életre a Maroson túlra, a szászfalusi legutolsó házikóba. Fiatalon árván maradt, s lévén a legidősebb a családban, korán is nősült. Ekkor még lehetetlen volt a kisebb fiverekkel osztozkodni, mert gyermekek voltak. S ha egyszer elmarad a nősülő jussának kiadása, várhat, amíg tart a türelme. Apám odahagyta a részét, volt erre türelme és büszkesége is.

— Mit gondolsz, ki vagyok én? Csak nem kezdem perelni a kisebb testvéreimet meglett férfi létemre? — mondogatta, ha édesanyám valamit is említett.

Anyám molnárlány volt. Többet is kapott, mint apám, de korántsem annyit, mint amennyit kaphatott volna.

— Ne nyugtalankodj! Majd megkapod a részedet, ha meghaltam — felelgette Köllő táti, valahányszor szóba hozták a juss kiadását, vagy ha házépítésre szükséges fát kértek a Ragadóközből, ahol jónéhány hold erdője volt az öregnek. Éveken át szüleim hajnali suttogásának témája a hátralévő részesedés volt. Remélték is a nagy nap közeledtét,

ám az öregapó töretlen egészségű életének percei sokkal lassabban peregtek, mint a közeledő változások fergetege.

Apámék egybekelése után még egy-két évet tűrte Köllő táti, hogy az új pár az udvarában lakjon és neki dolgozzon, de nemsokára ellentétek merültek fel, és az életük egyre kibírhatatlanabbá vált. Ezért vásárolta meg apám hamarjában a hidegpataki fűzest, amit szegényember is csak szükségből nevezhetett teleknek.

Ott minden volt: kanyargó patak, békás tavak, bozótok, tavasszal mocsárvirág s árvíz, ősszel marhacsordák és juhok; télen mindenféle vad, csupán udvar formája nem volt a teleknek, ahol fészket rakhatott volna egy család.

Édesapámat tetterős embernek ismerték. Akkoriban ökrei, később betyár lovai voltak, s fuvarozta a követ töltésnek, irtotta a fűzeket, bozótokat. A telken istállót, csűrűt, színeket és egy kis házat épített. Mondogatta azonban, hogy ez a ház csak ideiglenes, nemsokára, ha a kezdeti bajokból kilábalunk, módosabbat, szebbet építünk. Bízunk ebben mi is.

Apám jókedvű ember volt, szerette a mókát. Píllanatok alatt játékokat fabrikált nekünk. Igaz, nem sokat törődött a csiszolgatásukkal, de amit megcsinált, az erős volt, mintha egy egész életre készítette volna. Az épületeket is így ácsolta össze napok alatt vastag gerendákból, deszkákból. Itt sem vesztegett sok időt a faragással, gyalulgatással.

A szomszédok kíváncsian nézegették, mit művel apám a patakmenti mocsárban. A jobbmódúak gúnyolódtak: Ambarus, talán haltenyészdet akar létesíteni? A sunyibbak pedig suttoztak egymás között, kuncogtak magukban. Félix bácsi, a tőszomszéd, akinek csenevész természetéhez és vagyonához képest

túl öblös, sőt gögös hangja volt, át-átszólt a kerítésen: — Szaporodnak-e a porontyok a mocsárban, höhöhö?

Időnként zajos kárörömmel hajkurászták valamegyik áttévedett tyúkunkat, nyúlunkat az udvarukon.

— Hessentsd át azt a békát! Kergesd vissza a mocsárba azt a halat! — kiáltotta a gazda, de a viláért se nevezte volna becsületes nevén a jószágot. Erre a felesége is, aki egy kontyos fejjel magasabbnak tűnt a férjénél, elrikoltotta magát... A nyuszi vagy csirke valóban hálnak érezhette magát a mennydörgő hangtól, mert robusztus alakjához hasonló hangerővel áldotta meg ezt az asszonyt a somlyóparti teremtó. Később, amikor az iskolában a szirénáról tanultunk, akaratlanul is felidéztem a görgeteghangú asszonyságot, akit egyedül a bős Cuca visítózott túl, az utánuk következő szomszéd felesége. Ez az asszony minden kis csintalanságért elnászpángolta gyerekeit, s eközben úgy sipítózott, mintha őt verték volna.

Még Náci keresztáti, a cipész is pihenni hagyta a suszterkalapácsot egy szusszanásra, s szemüvegét a kezében szorongatva kilesett a kapu tetején, ha a szomszéd udvaron, nálunk, valami érdekes történt; habár hetek teltek el, hogy ki sem tette lábát a rejtett suszterájból.

Édesapám nem sokat törődött a szomszédok gúnyolódásával. Ment, mint a ványoló malom: kalapált, szegezett, fúrta-faragta a szánakat meg szekeket. Ha közelébe merészkedtünk s megkérdeztük: — Mi lesz ebből? — Azt felelte:

— Göncölszekér.

— Minek az, édesapám?

— Holnap indulunk az erdőbe, fel a hegyre, s

onnan egyenest a fellegekbe — toldotta apám a tréfás szavakat —, amire mi **eltátottuk a szánkat**. Ilyenkor elnevette magát, ölbekapott, feldobált, megcsókolgatott és beküldött a házba, ha túlzottan röpködtek a forgácsok.

Nem volt ám hiábavaló a sok fúrás-faragás, az állandó munkálkodás, idővel megszaporodtak udvarunkon a szerszámok. De az állatok, meg a gyerekek is.

A patak fokozatosan kiegyenesedett s visszahúzódott az udvar keleti oldalára, épp a kerítés mellé. Partján magas füzek hajladoztak. A fűzágak zöld függönyén át fényeső hullott olykor a csobogó patakba.

Sokat figyeltük a víz tükrét. Békacimpó, kárász, szitakötő — mindig volt valami látnivaló a vízben. Amikor a tavaszi áradás apadni kezdett, kis gátat, dugást építettünk a patakra, melyen szüntelenül csörgedezett a víz. A dugás alá kosarat helyeztünk, mely időnként sok halat fogott: egrit, pénzest, márnát, még ingolát is. Tömérdek csikhal ficánkolt a kosárban. Mikor fazékba rakták, s forrósodni kezdett velük a víz, éles cincogást hallattak és emelgetni kezdték a fedőt. Nővéreimet elfogta a félelem, de mi a fiúk sem mertünk a kályhához közeledni, míg el nem csendesedett a fazékban a nagy zenebona.

Néha papírcsónakokat úsztatgattunk, vagy fából készítettünk különbnél különb „hajókat“, melyek nem is voltak hajók. De nem is ez volt számunkra a fontos.

— Az a fő, hogy jól úszik az enyém! Ni, hogy szeli a hullámokat a cirkálóm! — ujjongott Lajos, aki remek halász volt már csöppnyi korától. Épp olyan jó evezősnek bizonyult, ha tutajos vagy ha-

jós versenyeket rendeztünk le a Hidegpatakon a Somlyó vizéig, nyomon követve forgácsból meg deszkadarabkákból készült tutajainkat.

Nem messze a pataktól, az udvar ellenkező oldalán lapult az „ideiglenes kis ház“, melyben rövid két évtized alatt felringattuk egymást mind a kilencen testvérekül. Mintha most is látnám reszketni hideg esőben, a gyergyói fagyos telek tejszín ködében, vagy ablakaival, piros tetejével csillogni tavaszi fényhullásban.

A házikó kezdetben egyetlen szobából és kamrából állt. Pár év múltán elkészült a nagyház, vagyis a tiszta szoba is, ami addig fásszín szerepet töltött be, nem lévén mód az elkészítésére.

Ettől kezdve a nagyházban tartottuk az ünneplő ruhát, a legnagyobb nővérem staférungját, és ezt a szobát csak nagyritkán használtuk.

A kamránk nem hasonlított az éléskamrához, ahol szalonnát, befőttet, kompótot tartanak. Ezt a kamrát „pucoknak“ nevezték, s egyetlen terebélyes emeletes ágy foglalta el benne az egész helyet. Itt aludtak a gyerekek: felül a nagyobbak, alul pedig a kisebbek. A felsők azzal dicsekedhettek, hogy holdas téli estéken, az ágyranyító kis ablakon át kémlelhették a mezőt, az erdőt, a faluszélre lopakodó farkasokat.

A lakószobában, amit konyha, ebédlő és fürdő gyanánt is használtunk, két kihúzó kanapé, egy kaszten meg egy kályha állt. A szoba közepén vasos kerek asztal terpeszkedett: az egyik sarokban pedig oly magosan — hogy a kicsikék ne ériék fel — almárium titokzatoskodott.

Édesapám már kora hajnalban, amikor kettőt-hármat rikkantott a kakas, enni adott a lovaknak, a

tehénnek meg a Tigris kutyának, ha kérte. De Tigris reggelenként úgy **elfogta az izgalom**, hogy nem tudott volna egy falatot se befalni otthon.

— Eszek majd az erdőn, gondolta, s okos szemével apám mozdulatait követte, hátha kitalálná, hová készülődünk. Édesapám füttyörészett, játszadozott a kutyával, veregette a lovak nyakát s olykor rákiáltott a tehénre is.

Kis idő múlva léptek közeledtek a házhoz egyre zajosabban, s miután visszataszigálta Tigris a lábával az ajtón kívülre, bejött az öl fával s tüzet rakott jó szurkos fenyőcsapokból.

Ekkorra már édesanyám is felkelt, pityókát rakott a lerbe, káposztalevet hozatott be apámmal, s szalonnát pirított vagy tojást rántott.

Reggel, amikor kirajoztak a pucokból a csemeték, nagy volt a kalamájka. A nagyobbak öltözködtek, mosakodtak, készítették szerszámaikat a napi munkához: rőcöt, kokojzaszedőt, aki kokojzászni készült: kosarat, vedret vagy rossz fazekat, aki ep-részni, málnászni meg gombát szedni akart.

A kisebbek hol mosakodtak, hol már az ételért könyörögtek, vagy pityókát sütöttek hamarjában. Vilma, Bözsi, Julcsa nagyobbacska leánykák voltak, Dávid nyurga legényke, Miklós sovány kisfiú, én kis kerekfejű gömböc kölyök, Lajos még kisebb.

Reggel mindenkinek kiadták a parancsot. Ezen a napon apám kéregért, a lányok áfonyáért-kokojzáért mentek. Anyám itthon maradt, betegeskedett és sok varrni való is vesztegelt befejezetlen. Dávid haza kellett húzza a lisztet a malomból. Miklós káposzta-, karalábé- meg répalevet kellett szedjen a kertben, hogy anyám megvághassa a rucáknak,

tyúkoknak. Csak engem felejtettek ki a feladatok osztásánál a fennjárók közül. Lajos öcsém még csúszó-mászó korban volt.

— Én is dolgozni akarok, édesanyám! Mit tegyek? — kérdeztem a varrógép körül lábatlanokodva.

— Te segítesz nekem varrni, vágottat készíteni a csirkéknek — nyugtatott meg édesanyám.

Ezután széthordtam a cérnakarikákat, káposztalapikat a házban . . . Ha eluntam magam, kimentem a kertbe Miklóshoz, s elmoszkáltam a kerítés mellett. A kerítésen kívül kezdődött a reglő, ahol tengersok számrászúró termett. Nehezen ment a fejembe, mitől olyan ragyogók a pókhálók a szűrők között. A nap fölöttem tüzelt, de én csak az orrom előtti világot kutattam. A kerítésen túlról vesszővel buzdítottam a pókokat, másszanak a pókhálóra, fűrödjének a harmatban. Sehogyan sem értettem, miért nem szakad le akkora vízcseppektől, kövér pókoktól az a leheletfinom pókszita.

Az idő röpült. Öt óra felé hazasereglettek a gyerekek. Apám érkezett utoljára.

— Hazajött! Hazajött! — szaladt be Dávid a házba. — Ne, mit hozott . . .

— Mit hozott? — kérdeztük kórusban, de ő zsebredugta a titokzatos dolgot és élvezte, hogy másnak nincs olyasmi, ami neki megadatott.

Minket is ösztökélt a kíváncsiság, de nem sokáig kéreltük. Kiszaladtunk, sejtettük, hogy apánk érkezett meg. Ő már kerülgette a Fecskét meg a Csillagot az udvar közepén. Lecsatolta a kötőfékeket, kihúzta a lovak fejéből és a szekérrúd végére akasztotta. Majd a húzóláncot oldotta le, kibújtatta a lovakat a hámból és engedte beszaladni az istállóba.

Amíg felakasztotta a hámakat a csűr eresze alatti szegre, körülötte **ténferegünk**.

— Mit hozott, édesapám? — hangzott el a mindenkori kérdés.

— Várjatok csak, várjatok! — keresgélt a zsebeiben, s az egyik lánynak piros falevelet nyomott a kezébe. — Az Erdők Anyja küldte.

A fiúknak tollat hozott a kalapjukba.

— Nézd, Miklós, mit húztam ki a Medvekókis farkából. Úgy kikirilt, amikor kirántottam a tollát, reszketett tőle az erdő. Ha Tigris nincs mellettem, mérgében széttépett volna. Mikor Tigris segítségemre sietett, felugrott a tojásokról s elfutott a bokrok között . . .

— Miért nem hozott medvetojást? .

— Hoztam egyet, ott van Dávidnál, a többi olyan forró volt, hogy rajtuk melegítettük meg a frustokot — füllentett tovább, s ilyenkor huncut Téalapóra hasonlított.

— No, jertek! Kész van-e az étel?

— Régen várjuk! — kiáltottuk, a kezét fogva, zsebeiben kotorászva. Aki nem jutott közel, az előtte vagy mögötte szaladva tódult be a házba.

Még aki abban a pillanatban fejezte be az ebédet, az is sietve mondta, hogy ő is éhes, csak épp ott lehessen az asztalnál, megkóstolhassa a madár-látta kenyeret, szalonnamaradékot, megérinthesse apám ruháját, amit megszagolt, sőt meg is akart tépászni a Medvekakas.

— Megmutatja-e a Medvekókist, édesapám? — kérdezte Miklós.

— Me-e-e-g! Holnap kimegyünk Csaták útjára, az orotásba, s meglátod. Távolról hallatszík a kikirilése, amikor sepret.

— Mivel sepret?

— A seprőtollaival — felelte mindentudóan édesapám . . .

Mindenki tátott szájjal hallgatta, csak édesanyám mosolygott homlokára taszítva a szemüvegét.

Az Erdők Anyja ajándékait: leveleket, ágacskákat, virágokat könyvekben, vázákban őrizték. A csencsókat-csalókákat, színes kavicsokat, madártojásokat, bogyókat a rejtekhelyeinkre dugdostuk, mert mindeniknek volt valahol a ház vagy az udvar valamelyik zugában egy lyuk, szegelet, kuckó, ahol az Erdők Anyja és a Vadleány ajándékait tartottuk. Ide rejtettük a zsákmányt — a szomszéd kertből, a közeli mezőszélről hozott borsót, murkot, almát; az úton talált, ismerős gyerekektől cserélt, érdekes fa- vagy vasdarabot is. Sokáig a rejtekhelyem drágasága egy mágneses vasdarab volt, amiről Dávid azt tartotta, hogy az vonz oda mindent, ami értékes.

Hajnalhasadáskor, amikor a lovak patájától zengett a faluvég, csattogott a köves út a vasazott szekerek kerekei alatt, felhangzott édesapám hangja: Ébresztő!

Pár perc alatt talpon állt a ház apraja-nagyja. Már az előző nap estéjén felpakoltak mindent az udvar közepén veszteglő hordószekérre: fejsze, kassa, gereblyék felkötözve a szekérlajtorja hátsó végére, a lőcshöz; üst, fazék, benne túró, szalonna, só, bors, paprika, cukor — az ülésdeszka alatt, a pityókás, puliszkalisztes zsákok között. A szekér derekában egy-két öl széna, s rajta a gyapjúlepedő meg édesapám nehéz bőrösujjasa. Vilma, Bözsi, Dávid meg Miklós belefeküdtek a szénába, betakaróztak és türelmetlenül várták az indulást.

— Miklóty, ne menj el nélkülem! — kapaszkod-

tam bátyám nyakába. Nem jött, hogy leszálljak a szekérről.

— Készen vagytok-e, gyermekek? Siessetek, mert a Vadleány nyugtalankodik! — kiáltotta édesapám.

— Indulhatunk! Már befészkelődtünk! — hallatszott a válasz a szekérderekából.

Édesapám megpillantott s kiemelt a szekérből. Látván riadt tekintetemet vigasztalóul megcsókolt és a Julcsa ölébe tett.

— Vigyázz a gyermekekre! — mondotta felugorva a szekér elejére a gyepelővel a kezében, és kigördültek az udvarról... Elzörgött a szekér felfelé a hidegpataki úton. Bigybollárom, bigybollárom — hallatszott még néhány percig a csengő búcsúszava, majd beleolvadt a reggeli zajok kórusába.

— Miklóty, Miklóty... — sóhajtoztam kedvetlenül, mintha testvéreimmel elszállt volna fel a hegyekbe a derű, az életkedv fényes madara lelkemből. Lehorgasztott fővel álltam, míg be nem vonszolt nővérem a házba. Ott kitéptem magam a kezéből s lebújtam az ágyba, kibuggyantak könnyeim, zokogni kezdtem. Nem használt anyám, nővérem vigasztalása. Mindhiába ígérgettek, becézgettek, kérdezgettek, én csak a Miklós nevét hajtogattam. A majdnem egykorúak hallgatag szövetségét sirattam, ami észrevétlen alakult ki közöttünk. Most azt féltettem.

Dörzsölgettem még egy ideig könnyező szemeim, szipogtam, mérgelődtem, fenyekedtem: „majd én...“, s ahelyett, hogy kigondoltam volna valamit, csendesesen elszenderedtem. Álmomban a szekéren voltam. Úsztunk a lengő fenyvesek között, szikrázott a lovak patája a köves úton, édesapám éneke lengedezett felettünk, a csengő trillázott körülöt-

tünk. A lovak és Tigris járták a csodatáncot a havasok alján.

Reggel fájó szívvel ébredtem. Napközben is csak lézengtem a házban. Nem találtam helyemet az udvaron, a kertben sem. Behúzódtam a fásszín egyik sarkába és ott gubbasztottam, amíg meg nem fáztam, s fel nem derítették búvóhelyemet.

— Hát te mit csinálsz itt, édes fiam? — cibált ki anyám a talicska mögül. — Egészen meg vagy gémberevedve — mondotta, felölelt, bevitt és lefektetett az ágyba.

— Ma nem szabad felkelned, lázas vagy! — parancsolt rám megtapogatva a homlokom, és elszaladt Ágostonnéhoz.

Nemsokára visszajöttek, tanakodtak.

— Márcé, te! Ezt a gyermeket megígézték, — okoskodott a jövevény a szememet fürkészve. Olyan ember járt itt, akinek a két szemöldöke összeér.

Azon töprengtek, ki járhatott nálunk, ki ígézhetett meg; Hargas András-e, Surányi-e, vagy kicsoda? De ezalatt sem ültek karbatett kézzel: tettekvettek a konyhában. Ágostonné jártasabbnak tűnt, mint édesanyám, s ez nem is csoda: ő hordta be a füzesbe és „estápolta“ a babákat.

Előkerestek egy félliteres kannát, félig töltötték hideg vízzel és beledobáltak egyenként tizenkét kockacukor nagyságú égő széndarabot. Eközben valamit motyogtak, s mindegyiknél keresztet vetettek.

— Úgy hiszem, eltaláltuk — szólt Annanén.

— Bárcsak adná az Isten — felelte édesanyám.

A szén sistergett, pára szállt fel a kannából.

Kortyokban itattak a kesernyés vízből, és jól betakartak. A gyapjúlepedő alatt is a Csaták útját láttam: mesés erdőt tarka madarakkal, s szédületesen mély levegőeget.

A kedvem a vízvetés után sem javult. Ekkor **anyám** komolyra vette a **betegségem**. Hétféle felé járt, s már üzeni akart, hogy Busu beteg, jertek haza. Készült is Haba Lajoshoz, hogy tőle üzenjen, amikor benyerítettek lovaink a kapu tetején.

— „Hazajöttek az erdőről, hazajöttek!“ — zengett a fülemben. Felágaskodtam az ágyból. Az ablakon túl a magas füzek karjai lengtek, ők is tapsoltak a nagy örömtől.

Anyámék kisiettek a házból. Engem sem köthetett többé az ágy, kiugrottam belőle, s úgy pendelesen, ahogy becsomagoltak, kiszaladtam utánuk. Könnyedén ugráltam, mint a madár: meggyógyított a viszontlátás.

— Miklóty, Miklóty, gyere, gyere bé, egyél! Butyu vár téged! Butyu nagyon várt. Selypen ejtettem ki a Miklós nevét, de otthon nem szégyeltem.

Többé nem hagytak el. A következő héten már együtt mentünk fel a Csaták útjára a falu fölé, a „hét ördögök“, a „szomszédság rémei“, Barabásné szavai szerint. Öröm volt apám szavára ébredni, kibújni a szénásszekér derekából a reggeli fényben.

— Hol vagytok, gyermekek? Keljete fel, mert itt járt a Csodaszarvas, meg akarta enni a túróspuliszkát — kavargott felém a fenyők enyhe lengése között apám hangja.

Talpraugrottunk, tollászkodó madarakként szedtük le ruhánkról a szénaszálakat, megmosdottunk a csorgónál, s odatelepedtünk a szénára a reggeli mellé.

Édesapám kendercérnával felvágta a gőzölgő puliszkát, s mi „elvezettük teheneinket“ magunk elé. Így hívtuk a vaskos szőke szeleteket, melyekből gömbölyű hasat raktunk. Eközben szerre kortyoltuk a forrásvizet.

Reggeli után elpalltuk a rendet, s kimentünk málnászni. Bőségesen termett a málna a régi vágte-
reken. Sok őz tanyázott a környéken. Csoportokban figyelmesen legelésztek körülöttünk, meg-megszök-
kenve magukat.

— Ha netán messzebbre merészkedtünk málnászás közben, édesapám elkiáltotta magát: — „Vad-
leány, hozd vissza azokat a gyermekeket!”

Mi szaladtunk tüstént, hogy ne fáradozzon a Vad-
leány.

Egy napon verőfényes szép patakfőben málnász-
tunk... Dobogást, recsegést hozott a szél. Mire észbekaptunk, futott az erdő minden vadja. Vadak bömbölése, emberek kiáltozása kavarodott a lengő, lobogó fák iszonyú ropogásával.

— Ég az erdő! Ég a vágter! Ég a málnavész! — hal-
latszott a kergelők, erdővágók, málnászók kiáltozása.

Szaladt mindenki, mentette, amit tudott.

Távolabb az erdő szélén elkapott lovak szágul-
dottak zörgő szekerekkel árkon-bokron keresztül. Hajdonfejes alak csetlett-botlott lélekszakadva utá-
nuk.

Feltarthatatlanul jött a tűzvész. Mintha vörös sö-
rényű lovas hadsereg robajlott volna át a völgye-
ken, fáról-fára röppentek a lángok, mint ördögi lo-
vasok lovagoltak minden fekvő rönkön, gallyraká-
son. Színes tűzpelyhekkal villogott a szél.

Szaladtunk mi is... Átragadt ránk is a rémület,
s szárnya nőtt a bocskorunknak.

A vallatás több napig tartott: még a kisgyereke-
ket is kihallgatták.

— Tyertyegett, de pattogott. A Tigrity kutya
ugatott... — vallottam, ami nekem különlegesnek
tűnt, s habár alig pár személy volt jelen a község-
házán, sokan híret vették a selyp fiú vallomásának.

A KUDARC

Néhány nappal később, amikor borvízért küldtek a falu közé, a kúpünél összesereglett gyermekek meg sem várták, hogy kezembe vegyem a meritőfát, máris sugdolózni kezdtek.

— Hogy tyertyegett az erdő, Tigrity? — szólított meg az egyik. Én végigmértem szikrázó tekintettel, milyen távol áll, elérném-e a fejét a meritőfával. Látván, hogy elfogadom a kihívást, a gyereksereg rákezdet: „Tyertyegett, de pattogott... Tyertyegett, de pattogott...” — ugráltak körül a kölykök és lökdösni kezdtek.

Nekem sem kellett több, nekirugaszkodtam a legközelebbinek és téptük, rúgtuk, haraptuk egymást... Mint aki esztét veszttette... nem néztem, hová és kit ütök.

— Jaj, a korsó! — kiáltott fel egy kislány. A korsómat valaki beletaszította a hídról a patakba és széttört. Ez vetett véget a csetepaténak, mert keservesen sírni kezdtem, az ellenfelek pedig félelmükben elillantak.

Szipogva szédelegtem a törött korsóval hazafelé. Nagyon bántott, hogy kudarcot vallottam, mert ez eddig nem bíztak rám ilyen fontos munkát, hisz messze volt a borvízkút.

„Ha nincs a tűz nem kellett volna vallani: nem tudnák ezek a semmiháziak, hogy selypíték. De megmutatom én nekik... Jönnek még a mező felé a falu közül...” — fenyekedtem.

— Mi van, hékás? Miért ölelgeted azt a törött

köcsögöt? Tedd le, az már megfiadzott — fogadott Dávid a kapuban. Kikérdezett a verekedőkről, de nem tudtam egy nevet sem.

A borvízkúti összecsapásnak volt még folytatása.

Akkoriban nyílt meg a Faiskolában az óvoda, s mivel a nővéreim meg bátyáim jótanulók voltak, az óvónéni értünk, kisebbekért is üzent.

— Csillogó kis kockacukrom, aranyos kincsesládám! — hajolt fölém az óvó néni. — Puszt kapsz tőlem, mókuskám, ha holnap ott leszel! — paskolta, csipegette az arcomat a középkorú, karikásszemű hölgy.

— Nem a kéményseprő felesége ez az asszony? — szólaltam meg végre, amikor kiszabadultunk a néni társaságából.

— Hallgass te! Ez Sándor Zsófia, az óvó néni — utasított rendre Bözsi, a nővérem.

Körülnéztem. A nyitott kapuk is felnevettek: „Ne higgy a nővérednek! Ez a kéményseprő felesége. Kockacukor maga is kéményseprő. A házak meg az útmenti fák is bólogattak: „Ne hagyj, hogy becsapjanak! Kockacukor kéményseprés közben összekormozta magát, s azután bekente az arcát piros festékekkel . . .“

Otthon elújságoltuk a nagy hírt, a találkozást az óvó nénivel.

— Nagyszerű! Az óvodában sok mindent tanultok: mesét, játékot, táncot, még éneket is — lelken-dezett édesanyám.

— Jövőben pedig iskolába küldünk — mondotta, miközben a ruháinkat vizsgálta . . .

Egész délután az iskola járt az eszemben. Tanítósdit szerettem volna játszani öcsémmel, ám ő meg sem várta, hogy elmondjam szándékomat, elszaladt labdázni.

— Óvodába megyünk, Tigris! — tártam fel örömem a kutyának.

— Én most tanító vagyok. Ül csak le a fenekedre! — intettem neki. Ő ügyesen a hátsó lábaira ereszkedett és figyelt... Magyaráztam neki a „leckét“. Okos szemével követte minden kézmozdulatomat, füleit hegyezve jelezte, hogy érti, amit mondok.

— Jertek be! Hajat vágunk és fürdünk! — szakította félbe édesanyám a leckét.

Reggel szépen felöltöztettek, öcsémmel, Lajossal együtt, Bözsi kíséretében beléptünk az óvoda előterébe. Az óvodások már bent voltak egy teremben. Bekopogtunk, alig nyílt az ajtó, tolongtunk befelé... Az óvó néni, pongyolaszerű rózsaszín ruhájában, tárt karokkal közeledett felénk, de olyan határozott kedvességgel, hogy mind a hárman kiszorultunk ismét a folyosóra.

— Tudod, drágám, mielőtt felvenném a növénydekeket, egy kis ellenőrzést végzek. Nem írják elő, de gyakorlatból tudom: jobb így.

— Ű-ügy!?! — lepődött meg a nővérem. Mi öcsémmel csak pislogtunk.

— Ismételjed, drágám: „Síkos úton csúszik a szán...“

Én hunyorogtam, mintha a fülem ráncigálnák, egyik lábamról a másikra váltottam, de sehogyan sem találtam az „s, sz, cs“ hangokat.

— És te picuskám? — fordult öcsémhez.

A picuska egyből elismételte a mondatot. Aztán számolt egy kicsit, s máris bebocsátották az „osztályba“.

— Talán meglepődtél, kockacukrom? — simogatta meg hajamat az óvónő.

— Nem lepődtem meg...

— Na látod, hogy van nyelvecskéd, csak durcás-

kodol, berzenkedsz, kiskakas. Ismételd te is utánam mégegyszer — cirogatta az arcomat tovább.

Minden reményem abban volt, hogy valami új mondatot talál ki, s megszabadulok a végzetes sístergőktől, de nem... Nem jutott eszébe semmi a „Síkos úton csúszik a szán“-on kívül, s én kénytelen voltam megszólalni, már-már csak azzal a szándékkal, hogy végre szabaduljak. — „Tyúkoty úton tyutyik a tyán“ — motyogtam.

— Nagyszerű, kockacukrom, jól van — vihogta határtalan jókedvében, s behívta a nővéremet az irodába.

Nehezen teltek a percek... Bámolni kezdtem a falakat... Szerencsétlenségemre kikukkintott az osztályból épp az a fiú, akivel a borvízköpünel összeakaszkodtam, s mivel nem nézhettem rá nagyon jámbor szemmel, vagy talán intettem, hogy kotródjon bé, elkiáltotta magát:

— Gyerekek! Itt van Tigrity, a selypítő.

Megállj csak! — kiáltottam... Utána léptem, s nem érvén el rendesen, hogy megtépásszam, taszítottam egyet rajta, de olyat, hogy hasraesett és beverte az orrát.

Mint egy bégető juhnyáj, egyszerre üvöltött fel az egész osztály.

— Megverték! Fellökték! — kiáltozták s tolták az iroda felé a véres orrú legénykét a kislányok.

Erre kiszaladt az óvó néni, de nekem már hült helyem volt. Az iskola ajtójából utánam kiabált:

— Rossz fiú! Nem kapsz rúzsos pusztit!

Én szaladtam, hátra az udvaron, ki a lyukas kerítésen a szomszédos üres belsőiségekre, s amikor már biztonságban éreztem magam, nekihajtottam fejem a kerítésnek, és zokogni kezdtem.

Nem tudom meddig itathattam ott az egereket, csupán arra emlékszem, hogy valami fojtogatott . . . Végre megindultam a kertek alatt, eldobott pálcát vettem fel a földről, s kelepelni kezdtem vele a kerítések deszkáin, lécein.

— Teng, teng, teng — jajgatott a keskeny léc.

— Báng, báng, báng — harangoztak a szélesebb deszkaszálak.

Ha az útmenti kőre suhintottam, még vékonyabb hang zendült. — A pálcá sír — döntöttem el.

Az Ágostonné kertjéhez érve, szokatlan sürgésforgás vonta el a figyelmem.

— Vajon mit művel a vénasszony? — leselkedtem a deszkakerítés nyílásain keresztül. Pár nappal azelőtt furcsa dolgokat mesélt róla anyámnak a kártyavetőnő:

„— A szellem megállt a Barabásné istállója mögött, kissé tétovázott, aztán hajlongani kezdett. Ahogy előre lendült, szürke füstként omlott ki fehérlepedő-köpönyegje alul szétbomlott haja. Letette a mosdótálat s beleszórt valamit, talán vakolatdarabokat, meg tehénpatkó-nyomokat, hogy otthon elássa. Bemarkolt néhányszor az istálló nyitott ablakán, s mintha bele is dobott volna a tálba egy-két marék levegőt. Ezután leterítette a mosdótálat egy törülközővel, s tovább hajlongott meg integetett. Végül nekitérdelt a tálnak, mintha jászol lenne, és tehénkérőzést utánozva mozgatta a száját, hogy aztán elbögje magát tehénmódra: mú-ú! mú-ú! s fejjő mozdulatokat tegyen. Amikor kész volt a hókuszpókusszal, a szellem átment a füzek között, be egyenest Ágostonni.“

— Az öregasszony guruzsló — hallottam a kártyavetőnő szavait, megborzongtam, s elhúzódtam kissé a kerítéstől. Ám épp ebben a pillanatban tá-

rult fel a ribizkebokrok szövevényén át az érdekesség.

Most is mosdótállal közeledett, ráborította egy hangyabolyra, s kecskebékát dugott alája. Közelebb intette a vénasszonyokat, óvatosan felemeleintette a tálát, s beszúrkált alája egy fakanálnyéllel, érthetetlen szavakat mormogva.

A hívek kérdő tekintettel meredtek rá, de ő titokzatosan hallgatott, hogy majd halálos komolysággal hozzátegye:

— Cégetem a szellemeket!

Ijedten hátráltak a tál mellől az asszonyok. Ámbar nem távolodhattak messzire, mert Anna néni, aki mindvégig a legnagyobb figyelemmel követte a tál alatti hangokat, felnézett és diadalmas tekintettel újságolta:

— Jönnek! Jönnek már a szellemek! Ne féljtek: ha-ha-ha!

Körültérdelték a bűvös edényt, ráhajtották fejüket a tál fenekére s átszellemült arccal váraoztak. Vékony síró hang hallatszott a tál alul.

Másnap Lajos a többi testvéreimmal együtt indult az iskola felé. Én is felöltöztem, s megkérdeztem édesanyámat, hozzak-e valamit a kicsiboltból.

— Te ne siess! A boltba később is elérsz — mondotta.

Alighogy útnak indították az iskolásokat, én is siettem a „boltba“. A kicsiboltot csak egy pár ház választotta el az iskolától... Megvettem a sót, s hazajövet kis kerülővel bementem az iskola udvarába, magam sem tudom pontosan, hogy miért... Hallgatóztam egy keveset az ablakok alatt...

— Miért nem mégy be? — kérdezte valaki.

Megfordultam, szemüveges bácsika jött felém. Nem volt nagyon idős, de a hosszú haj, az eltapo-

sott, kopottsarkú félcipő, meg az aktatáska elárul-
ták, hogy tanító.

— Nekem nem kell jönni... csak nézelőd-
tem...

— Ha kedved tartja, szívesen látunk — aján-
lotta a jószívű bácsi.

— Megyek, mert vár édesanyám — mondtam
köszönés helyett, mert megszólalt a csengő, s özön-
löttek le a lépcsőn a gyermekek. Néhányan felém
szaladtak, kiabáltak valamit... Egy talán le is ha-
jolt, azt hittem, kavicsot keres, hogy megdobál-
jon... és elszaladtam.

Amennyire mellőztek a gyermekek, épp annyira
barátukká fogadtak az öregek meg a félszegek:
Ágostonné, a süket legény, a kártyavetőnő fia, Fe-
renc.

Tófánné, a kártyavető, mindennapos vendég volt
a házunkban. Ahogy belépett, mindjárt fel is sora-
koztatta a kártyáit az asztalon:

— Ez a félszőke jó ember. Ez a barna rossz em-
ber... — kezdte rendszerint mondókáját. Édes-
anyám az asztalra könyökölve figyelt. Én is ott
csellengtem körülöttük. Iskolába meg óvodába ment
a gyereksereg, csak én meg a kisbaba maradtunk
anyámmal, s volt időm fülelni.

— Feri sógor meg Kockacukor rossz emberek —
döntöttem el.

— Az a barna asszony-e? — kérdeztem.

— Az is lehet, fiam — felelte a kártyavető.

— Ő az... — most már szentül hittem.

— Ne avatkozz a nagyok dolgába! Menj ját-
szani! — parancsolt rám édesanyám.

Ki is mentem, de furdalta az oldalamat a „rossz
emberekről meg az ördögökről szóló história“. Ágos-
tonnét szerettem volna kifaggatni: el is mentem s
leselkedni a kerítés mellett. Kéznel is volt az öreg-

asszony, ott gyomlált alig néhány méternyire tőlem, de sehogy sem tudtam kipakolni, ami a begyemben volt. Végül ő vett észre.

— Kerülj csak bennebb, kicsi fiam! — emelkedett fel a vetemények közül egy murokkal a kezében és a kapu felé tartott, hogy beengedjen.

— Nesze, cukormurok. Edd meg!

— Köszönöm szépen — mondtam, megtörültem a pázsithoz a murkot, s jóízűen rágicsálni kezdtem. Ezalatt tovább töprengtem, hogy kezdjem a szót?

— Bátran, csak bátran! — csicseregte egy kismadár a közeli ágon.

— Vannak-e ördögök, Annanén? — hozakodtam elé végül.

— Vannak biza. A rossz emberek ördögök — felelte.

— Ühüm . . . S hogy lehetne megtudni előre, kik a rossz emberek? — kíváncsiskodtam tovább.

— Elmész vasárnap délelőtt a templom bejáratához, s lyukas fakanálon keresztül figyeled az ottlévőket. Meg fogod látni, hogy az ördögöknek sirített szarvuk van és háttal ülnek az oltár felé.

— Az ördögök messzire elkerülik a templomot, mert félnek a harangszótól meg a keresztől, azt mondta mámi.

— Sokat mondanak . . . Ám azok is odamerészkednek néha. Te is meglátod, ha megállsz majd a fakanaladdal a harangok lábánál . . . De nagyon kell vigyáznod.

— Miért? — élénkültem fel.

— Mert, ha észrevesznek az ördögök, összeszagatnak — folytatta, s huncut mosoly bújkált a szeme körül.

— Azt nem. Édesapám nem engedi! — szaladt ki a számon.

NEHEZEDIK A KAPANYÉL

Édesapám hazajött a munkaszolgálatról, de pár nap múlva ismét behívót kapott, s indult a koncentrára lovastól. A nyolc gyereke kenyérkereső nélkül maradt.

Egy napon meglátogatott Feri sógor: meghányták-vetették a dolgot anyámmal.

— A gyermek fogyatékos. Nem fog megtanulni beszélni, de nálunk jól meglenne, nincs más utód az udvarban — bizonygatta anyámnak.

— Az nem fogyatékos. Kinövi idővel — mondotta édesanyám szomorúan, halvány meggyőződéssel.

— Jobb volna, ha mégis . . .

— Kérdezzük meg a gyermeket — javasolta édesanyám. — Mit gondolsz, visszamennél-e Ferenc bátyádékni? — fordult felém.

— Nem! Örökbe nem megyek! — suttogtam határozottan, de nem néztem a Feri sógor szemébe, annyira mérgesített a „fogyatékos“ szó. Nem értettem teljesen, de gyanítottam, hogy félkótyást vagy félszeget, csonkát-bénát jelent.

— Erősebb vagyok, mint a velem egyidősek — vigasztaltam magam, amikor továbbállhattam. — Már én is részt veszek a családi munkákban — bizonygattam tovább magamnak.

A családi munkák megoszlottak: sütés, főzés, mosás már a nagyobb lányokra hárult; de az állandó gond, hogy mit tegyünk a fazékba, mégis az anyám fejében főtt. Kerülte is a kertet egy kis saláta, murek, petrezselyem meg egyébért.

A legnagyobb fejtörést azonban a zsiradék okozta.

— Egy kicsi olaj vagy szalonna nagyszerű lenne ebben az árpakása-levesben — mondogattuk meg-megloccsintva a zsirtalan, átlátszó lötytyöt.

Anyám ilyenkor izgatottan tördelte a kezét és hallgatott. Naphosszat zakatolt az öreg varrógéppel: inget, kötényt, szoknyát agyusztált-alakított a szomszédasszonyoknak, akik úgy alkonyatkor be-belátogattak és fizetségképp egy-egy darabocska szalonnát, füstölt disznócsülköt meg egyéb levesbevalót hoztak. Ezt követően egy-két napig étvágygerjesztőbb illat terjengett a kályha körül. Nem kellett emelgetni a fazék fedelét, szaglásunk is elég indok volt arra, hogy örvendezzünk.

A varrással összekapirgált filléreket édesanyám a gépfiókban tartotta. Onnan kotortuk elő, ha só, gáz meg miegymás kellett a kicsiboltból.

Sok volt a teendő annyi gyermek között, nagy volt a sürgés-forgás, veszekedés, sírás a házban, ha valamelyik nem akart játékot csinálni a másiknak, nem óhajtott segíteni, vagy nem volt ideje, nem adta kölcsön a csizmáját, esetleg figyelmetlenségből rálépett a „várára“. Unos-untalan megcsípte, kicsúfolta, akadályozta, zavarta valamelyikünk a másikat.

— Ne kiabálj, te! Nem vagyunk süketek! — kiáltotta Julcsa, s már csattant is a gyermek háta. — Bé a pucokba! Nem hallotok!?

— Ne nyakcsulázd őket! Nem a tieid! — kiáltott fel anyám a varrógép mellől, homlokára tolva a szemüvegét.

— Nem bírom ezt a szörnyű zajt, megbolondulok — emelkedett fel nővérem a mosóteknőtől.

— S mit mondjak én? Kicsit régebb hallgatom a kalamajkákat, mint te! — válaszol anyám ingerülten pislogva drótozott szemüvegén keresztül.

Lajos öcsém kétéves lehetett, amikor egy délután beleesett a lúgba. A két nagylány, Vilma meg Böske mostak az egyetlen kerek asztal mellett. A kályhán lúgot, ruhát főztek.

Körös-körül, a szoba sarkaiban zavartalanul folyt a kicsikék játékos-munkás élete: az egyik leckét írt, a másik verset mondott, de úgy, hogy mindenki megtanulta vele egyszerre, ha nem hamarabb. A lányok idegeskedtek: szombat volt, a dolog sietős: jöttek a vizitások. Vilmának komoly udvarlója volt. Bözsi, Julcsa még nem választottak, de annál többen keresték fel őket: szép, szemrevaló lányok voltak.

„Ej mi a kő! tyúkanyó, kend

A szobában lakik itt bent?... — darálja az egyik.

Ej mi a kő! tyúkanyó, ...“ — utánozza a másik.

— Itt megőrül az ember! — kiáltja valamelyik nagylány elkeseredetten.

Lajos félig csórén, ingesen — ahogy akkoriban a kicsikék otthon játszani szoktak — húzta körbe-körbe a cérnakarika-szekeret. Hátrafelé ment, néznie kellett, hogyan forognak a kerekek. A szekér új volt, vadonatúj: aznap fabrikálta neki Dávid.

Szekerezés közben éneket dúdolt, ahogy máskor is szokta, ha mélyen elmerült a játékban. Igazi szegény gyerekeknek született: igénytelen volt és minden semmiségnek örvideni tudott.

... És ahogy húzta a csodálatos kis szerkezetet, behátrált a forró lúgba, amit egy pillanattal azelőtt emeltek le a nagylányok a kályháról... Kikapták sebtében a fazékból, de rögtön felhőlyagzott egész teste a fortyogó folyadéktól.

— Jaj istenem, tönkretettétek a gyermeket! — ugrott fel édesanyám a varrás mellől.

— Mit tegyünk!? Mit csináljunk?

— Mit báméskodsz?

— Törülközőt!

— Tejet!

— Olajat!

— Semmit! Csináld azt, amit parancsolnak! — hasította szét az eszeveszett zúrjavart, csapkodást, kiabálást az édesanyám hangja . . . Végül észbekaptak: juhbugyót törtek, behintették vele a nagy törülközőt és betekerték a szörnyű fájdalomtól sziszegő kisiút. Mi, a kicsikék félrehúzódva bámultuk, mintha megígéztek volna.

Napokig borogatták, kenegették a sebeit, míg végül fellélegeztek: „úgy hisszük megél, esett a láza, heggednek a sebek is“ — állapították meg. Meg is gyógyult, de a teste örökre tarka maradt, egy jó árnyalattal sötétebb, ahol annak idején megkopasztotta a fővő lúg.

Jött a tavasz, a mezei munkák. Egy tehénnel szinte lehetetlen volt feltörni a földet, mely vagy agyagos, szijas, vagy olyan köves, hogy messze dobta a gyereket ekéstől. Össze kellett fogni valaki tehenével a miénket; egyik nap nekünk szántottunk, másik nap másnak — dupla munka, fele haladat.

Ebben az időben nemcsak minket „áldott“ meg így a mindenható: öregek, asszonyok, rokkantak és gyerekek munkálkodtak mindenfelé a mezőn.

Beköszöntött a kapálás ideje is. Kénytelen-kelletlen de mind kimentünk a mezőre: kicsi-nagy egyaránt megkapta a részét.

— Jöjjenek ám ők is, mert jól követelőznek az asztal mellett — mondotta valamelyik a „felnőttek“ közül — körbehordozva szemét az apróságokon. Kijelölték, melyik sornál ebédelünk, s hányadik fordulónál indulhatunk haza vacsorázni. Bárhogy is

tűzött a nap s nehezedett a kapanyél, el kellett végezni a munkát.

Miklós meg én nagy igyekezettel iparkodtunk a lányok után, még Dávidot is elkerültük, aki épp most egy ürgét leckéztetett a magas gyom között. Amúgy se nagyon kedvelte a kapálást, asszony-munkának vélte. Inkább ment volna csapért az erdőbe, vagy kaszált volna füttyörészve, mint a felnőttek.

— Siess, Dávid, mert le vagy maradva, s nem ebédelsz, amíg meg nem kapárod a részedet! — kiáltotta Vilma.

Dávid kissé fáradtnak érezte magát. A feje is égett a naptól. Talán kicsit el is lustult, vagy lebeszélte magát a sietésről. Úgy gondolta, erősebb a föld ott, ahol az ő része van. Körültekintett, nem csúfságból került-e a leggyomosabb helyre? Már-már bosszankodni is kezdett, azt gondolván, hogy Bözsi szándékosan mérte neki a leggyomosabb porciót. Fel is ugrott guggoló helyzetéből és elindult Böske felé, hogy jelentse sérelmét. Ám eközben eszébe jutott, hogy nagyságszerint mérték a sorokat, s le kellett mondania szándékáról. Aztán csak az bosszantotta, hogy nincs itt Julcsa, s helyette is mi kell dolgozzunk.

— Bezzeg Sánta Tuti otthon pihen — mormogta magában felfuvalkodva. Így csúfoltuk Julcsát, amióta ízületi gyulladást kapott, s hetekig sántikált.

Mégsem tért vissza a régi helyére, hanem elment vizet inni a krumpliföld végéhez, a bozót mögé. Ivás közben megpillantotta az ebédet.

— Úgy hiszem, felfrissülök, ha megeszem a részemet — gondolta és megszámolta a pityókákat.

— Pont három főttpityóka jut nekem, egy fő hagyma meg egy szelet kenyér. Talán jobb kedvvel fogok majd dolgozni. — Míg így morfondírozott,

lassacskán elfogyott az ebéd és úgy érezte, mintha mostmár teljesen elbágyudt volna.

— Nincs mit tennem, sok a munka — gondolta és visszalépkedett a részéhez.

— Dávid, rögtön megyünk ebédelni s te itt maradsz, ha nem igyekezel — kiáltották a lányok. Dávid azonban rájuk sem hederített, leguggolt a magas repce közé és huncutul nevetgélt.

Pár perc múlva befejeztük a kiszabott porciókat és ebédelni indultunk. Egyedül Dávid vesztegelt tovább a krumpliföld közepén.

— Valaki megette az ebédet! — állapította meg Bözsi, amikor a fűzfacsigolyához értünk. — Nézzétek a szétdobált pityókahéjakat!

— Én nem! — feleltem a nővérem kérdő tekintetére.

— Én sem! — mondták Vilma meg Miklós egyszerre.

— Te voltál, Dávid! — kiáltották s mindjárt oda is hívták a tettet.

— Te etted meg az ebédet? — fordultak felé a kérdő arcok.

Dávid meglepődött a rászegzett tekintetektől és azt felelte:

— Én voltam, de csupán az én részemet fogyasztottam el.

— És hol a többi? — hangzott fel a kérdés mindenfelől.

— Fent van a bokor tetején. Felakasztottam, nehogy valami kóbor kutya befalatozza unalmában, — felelte és sietve leemelte a csomagot az ágról.

— Miért ebédeltél nálunk nélkül? — kérdezte Bözsi.

— Féltem, hogy nem tudom befejezni a részemet s nem mehetek veletek . . .

— Elég rosszul gondolkodtál és rosszat tettél.

Most pedig, amíg a többi ebédel, te dolgozni fogsz. Ma ebéd után nem folytatjuk a kapálást, mert szombat van és mindenkinek meg kell fürödni, — zárta le a beszélgetést Vilma.

Dávidnak sem kellett több biztatás, visszaszaladt és nagy igyekezettel látott a munkához. Alig fejeztük be az ebédet, máris készen volt, nem szorult segítségre.

A fürdés fájdalmas művelet volt számunkra, akár az oltás. Mezítláb szaladgáltuk át a nyarat: a csizmák, cipők el voltak raktározva télire, hogy legyen, amiben iskolába járni.

A hosszas mezítlábjárástól elrepedezett a sarkunk, kicsattant a lábfej, ha megfújta a szél. Gally, kavics meg tarló törte fel a talpunk. Patakok gázlóin, nyirkos réteken, harmatos fűvön, enyves pocsolványokon kellett átszaladni tehén, juh, kecske, liba után. Nem lehetett minden percen törölgetni a lábat, hisz egymást érték a patakocskák a Délhegy alatt. S így szétaszott, összeszáradt jónéhányszor naponta a lábunk. Olykor sáté hasította, olykor tarlószúrástól dagadt púposra.

A mezőről jövet néha még a köszönést is megelőzte ajkunkon a kiáltás: lábvizet!

Így kiáltott fel édesanyám a százkilométeres úttal háta megett. Kitüzülve a nyári nap melegétől, elgyötörtén gyalogolt haza a kéthetes részibearatás után, ahol sok búzát ölelt, s kevés kévét kapott. De hál'istennek végre hazaérkezett.

Most, e kapálási napon is következett a kínos, de annyira áhított fürdő.

— Jaj, hogy éget! — szisszentem fel, alighogy vízbe dugtam a lábam.

— Dehogy éget, fiam. Jó langyos az — csillapított édesanyám.

— Nagyon csípi a nyílt sebeket — bizonygattam tovább.

— Légy türelemmel, fiacskám. Bekenjük valamivel, s holnapra már kutya baja sem lesz.

Fürdés után egy puhább törülközővel megtapogattuk fájó lábunk, kezünk. Ez kellemes volt. Talán ezzel vége — reménykedtem.